

02

>>

ปฏิบัติการสร้างสรรค์ ด้านกรอบแนวคิดทางนวัตกรรมการออกแบบ

Creative Practice on Conceptual Framework in Design Innovation

¹ ผู้รับผิดชอบหลัก อาจารย์ประจำ วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail address : aran@g.swu.ac.th

² นิสิตปริญญาเอก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การสร้างองค์ความรู้เป็นเรื่องสำคัญในปัจจุบัน และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือการจัดการองค์ความรู้ ที่มีแนวทางและรูปแบบมากมายและหลากหลาย การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ระหว่างทางของการได้มาซึ่งผลงานนวัตกรรม ผลงานออกแบบและผลงานสร้างสรรค์ คือองค์ความรู้ ข้อกำหนดในการทำงานต่อยอดสู่การสร้างสรรค์ผลงาน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของการวิจัยคือ การออกแบบ หรือการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งเป็นการกำหนดภาพรวม เปรียบเสมือนแผนที่การเดินทางหรือแบบพิมพ์เขียวสำหรับการวิจัย ไม่ให้นักวิจัยหลงทาง วอกวน สิ้นเปลืองทรัพยากรที่ใช้ในการวิจัยต่างๆ อันได้แก่ งบประมาณ เวลา ซึ่งปลายทางอาจได้ข้อมูลที่ไม่คล้องกับที่ต้องการใช้ประโยชน์ในการต่อยอดสู่งานสร้างสรรค์ ถือเป็น การสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช้เหตุ

การออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยจึงเป็นการออกแบบกระบวนการเพื่อจัดระเบียบความคิดและองค์ความรู้ในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีหลากหลายวิธีการและเทคนิค ไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมที่สุดกับทุกโจทย์การวิจัย วิธีการหรือแนวคิดอย่างหนึ่งจะไปหยิบใช้กับอีกโจทย์หนึ่งไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสม เนื่องจากแต่ละวิธีล้วนมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกันไปตามบริบทต่างๆ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเครื่องมือที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ ผสมผสานเครื่องมือการควบคุมทางมมองเห็น (Visual Control) และ กรอบแนวคิดการวิจัยส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนได้มีประสบการณ์ใช้ในการดำเนินการวิจัยในสถานการณ์ของโจทย์วิจัยที่แตกต่างกัน

ออกไป วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่แตกต่างกันไป อันได้แก่ การบรรยาย การแสดงแนวทาง การปฏิบัติการ การแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร การแสดงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การแสดงผัง ความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง

คำสำคัญ : กรอบแนวคิดการวิจัย กระบวนการวิจัย
การควบคุมทางการมองเห็น นวัตกรรมการออกแบบ

ABSTRACT

Knowledge creation is an important issue today. Moreover, there is knowledge that has many formats: qualitative research, quantitative research, product research and development, and creative research. Along the way of obtaining innovative results of designs and creations are the body of knowledge and the research's requirements to further create the work. The most important element of research is the design or writing of the research framework, which sets the overall picture. It is like a travel map or blueprint for research that does not allow the researcher to waste research resources, such as, budget and time. The map prevents the researcher from receiving information that is inconsistent with the intended use of the creative work.

Designing the conceptual framework of the research is to design a process to organize ideas and knowledge in a different way, which has a variety of methods and techniques. No format is most suitable for all research questions. Applying one method or concept to a different problem is not suitable. This is because each method has its advantages and limitations for different contexts. The author would like to give examples of tools that emerge from the application. It combines a visual control tool and a part of the research framework that the author has experience in researching different research situations. The different objectives of the research include lectures, demonstrations, operational guidelines, demonstration of the relationship of various related theories, and charting the ongoing relationship.

Keywords : Research Framework, Research Process,
Visual Control, Design Innovation

บทนำ

ปัจจุบันการสร้างองค์ความรู้เป็นเรื่องที่สำคัญ ความรู้ในทุกศาสตร์ ทุกแขนงต่างมีความน่าสนใจและพัฒนา ประยุกต์ ต่อยอดสู่การทำวิจัยเพื่อหาแนวทางและการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ๆ ต่อไป กระบวนวิธีวิทยาการวิจัยมีหลากหลายวิธีเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของการวิจัยที่แตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงศึกษาและพัฒนา ตลอดจนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปกรรม โดยองค์ประกอบหนึ่งในการทำวิจัยที่มีความสำคัญ เป็นดั่งเข็มทิศ เสาหลัก กำหนดทิศทางและขอบเขตให้กับงานวิจัย อันเป็นสิ่งขาดไม่ได้เลย คือ กรอบแนวคิดการวิจัย (ชาย, 2550) ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยมักเป็นไปในรูปแบบ แนวทางเดียวกัน เนื่องจากเป็นการวิจัย ทดลองที่เกิดจากการตั้งสมมติฐาน การแปรผันตามกันระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ตลอดจนวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ ที่มีลักษณะองค์ประกอบของการวิจัยที่มีความเป็นแบบแผนเดียวกัน การสร้างกรอบแนวคิดทางการวิจัยจึงค่อนข้างเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนและมีความเที่ยงตรงสูง

นอกจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์แล้ว ยังมีการวิจัยอีกแขนงหนึ่งที่มีความแตกต่าง และโดดเด่นในขั้นตอน กระบวนการของตนเอง อันได้แก่ การวิจัยสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ซึ่งมีความแตกต่างจากวิจัยสองแบบแรก กล่าวคือ วิจัยทางการสร้างสรรค์มิได้มีการรอบ หรือวิธีการตายตัวชัดเจน วิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน ความโดดเด่นของงานวิจัยในแต่ละเรื่องต่างเป็นไปตามบริบทแวดล้อม ปัจจัยเหตุที่อยู่โดยรอบการทำวิจัยครั้งนั้นๆ การสร้างแรงบันดาลใจ หรือการสร้างสรรครอบแนวคิดทางการวิจัยสร้างสรรค์จึงสามารถเกิดขึ้นจากอะไรก็ได้ไม่เว้นกระทั่งการซาบซึ้งแรงบันดาลใจจากสิ่งต่างๆ รอบตัว การนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยให้อ่านได้ทำความเข้าใจและรับรู้ถึงองค์ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นนั้นก็มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะเด่นของงานวิจัยในแต่ละชิ้น

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งหมายที่จะยกตัวอย่างกรณีศึกษาการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยสร้างสรรค์ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและจากประสบการณ์การทำวิจัยส่วนหนึ่งของตัวผู้วิจัยเอง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาทางการสร้างสรรค์ศิลปกรรมและการออกแบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ศึกษาเครื่องมือต่างๆ จากการประยุกต์ใช้การควบคุมการมองเห็น (Visual Control) สู่ออกแบบ การเขียนกรอบแนวคิดวิจัยในวัตถุประสงค์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาโท ในรายวิชา “ปฏิบัติการสร้างสรรค์ด้านกรอบแนวคิด

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ศึกษาเครื่องมือ การประยุกต์ใช้การควบคุมการมองเห็น (Visual Control) สำหรับการออกแบบ การเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยในวัตถุประสงค์ต่างๆ ผ่านการรวบรวมงานวิจัยกรณีศึกษาจำนวน 15 เรื่อง

กระบวนการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม รวบรวมงานวิจัยกรณีศึกษา นวัตกรรมการออกแบบจำนวน 15 เรื่อง
2. วิเคราะห์การประยุกต์ใช้การควบคุมการมองเห็น (Visual Control) และการนำเสนอการวิจัย
3. สังเคราะห์วิธีการประยุกต์กรอบแนวคิดวิจัยในวัตถุประสงค์ต่างๆ และเครื่องมือการนำเสนอที่มีความแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

การสร้างสรรคทางทัศนศิลป์และการออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างผลงานวาดภาพ ถ่ายภาพ ประติมากรรม หรือการออกแบบในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ตกแต่งภายใน ออกแบบผลิตภัณฑ์ แฟชั่น เครื่องประดับ หรือด้านอื่นๆ ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสายตาเป็นสำคัญ การสื่อสารผ่านการมองเห็นในบริบทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน แนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ เรื่องราว ยิ่งในผลงานสร้างสรรค์ปัจจุบันยังมีความซับซ้อนขึ้นตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ ทำให้วิถีคิดการทำงาน การสื่อสารเรื่องราวของชิ้นงานมีกระบวนการที่ซับซ้อนมีหลักการ ตรรกะ เหตุและผล มีวิถีคิดและกระบวนการที่เป็นระบบ มีวิธีการสื่อสารทางวิชาการในรูปแบบนี้ว่าการวิจัยสร้างสรรค์ การดำเนินการที่ซับซ้อนนี้จึงต้องมีการวางแผนที่ดีตั้งแต่ แนวคิดในการทำงาน กระบวนการ ตลอดจนการสื่อสารผลงานสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ช่วยบริหารจัดการการทำงาน วิจัยสร้างสรรค์นี้คือ การควบคุมด้วยการมองเห็น (Visual Control) ซึ่งช่วยในการวางแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เครื่องมือในการสื่อสารและควบคุมด้วยการมองเห็นสำหรับการทำงานมีหลากหลาย ได้แก่

ตาราง 1 เครื่องมือในการสื่อสารและควบคุมด้วยการมองเห็นสำหรับการทำงาน
(สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2563)

ชนิดข้อมูล	เครื่องมือ
สิ่งบ่งบอก (Indication) สัญลักษณ์ เครื่องหมาย (Mark)	ป้ายชื่อต่างๆ การบอกตำแหน่งพื้นที่สาธารณะ ทางเดิน เส้นทาง หรือการใช้สีเข้ามาช่วยจัดประเภทหมวดหมู่
แสดงด้วยแผนภาพ แผนภูมิ (Chart)	ผังโรงงาน, ผังเครื่องจักร, Flow Diagram, Process Chart, Gantt Chart, Timeline, Mind Map เพื่อใช้ในการบันทึกและวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุง
ตัวอย่างของจริง	ภาพกระบวนการที่กำลังทำงานอยู่, ตัวอย่างชิ้นงานหรือของเสีย
ภาพวาด รูปถ่าย	ภาพถ่าย ภาพวาดผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ
7 QC Tools	Check Sheet, กราฟ, Pareto Diagram, ผังก้างปลา, Control Chart, ผังกระจายความถี่ และ Histogram
ตาราง	การแบ่งแยกข้อมูลเป็นสัดส่วน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจข้อมูลได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นตัวเลข

การคัดเลือกเครื่องมือทุกชนิดเพื่อนำไปใช้งานขึ้นอยู่กับลักษณะของกระบวนการสร้างสรรค์ หรือกระบวนการหาคำตอบ ว่าเหมาะสมกับการใช้เครื่องมือชนิดใด โดยเครื่องมือดังกล่าวนอกจากช่วยในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาก่อนการทำงานสร้างสรรค์ได้แล้ว ยังสามารถใช้ในสำหรับดำเนินการวิจัยและแสดงผลลัพธ์ของการวิจัยสร้างสรรค์ได้อีกด้วย

แผนภาพเวนน์-ออยเลอร์ (Venn and Euler Diagram) หรือ แผนภาพเซต เป็นแผนภาพที่แสดงความเกี่ยวเนื่องเชิงตรรกศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการอธิบายนามธรรม ความคิดให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น โดยใช้การเขียนรูปร่างปิด เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปวงกลม รูปวงรี แทนเซต และนิยมใช้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทนเอกภพสัมพัทธ์

แผนผังความคิด (Mind Map) คือไดอะแกรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของมโนภาพที่สัมพันธ์กันรูปแบบหนึ่ง จุดเด่นคือสามารถเขียนแยกย่อยไปจนมีความละเอียดเท่าไรก็ได้ โดยปกติจะใช้รูปวงกลมแทนมโนทัศน์หรือความคิด และเส้นลูกศรแทนลักษณะและทิศทางของความสัมพันธ์นั้น มีคำจำกัดความว่าวงกลมแทนมโนภาพของอะไร เส้นลูกศรแทนความสัมพันธ์ในลักษณะและทิศทางใด ในบางครั้งมีการใช้การเน้นและแจกแจงเนื้อความด้วยสีและการวาดรูปประกอบ เพื่อสื่อการดำเนินงานวิจัยสร้างสรรค์ตั้งแต่นักการศึกษา (Input) กลางน้ำระหว่างดำเนินการ (Process) ไปจนถึงปลายน้ำการพัฒนาและสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Out Put) อีกด้วย

เส้นแบ่งเวลา (Timeline) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมการเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้น โดยสมาชิกแต่ละคนช่วยกันนำประสบการณ์ของตนเองซึ่งต่างมีข้อมูลที่ตนรู้ ตบทรอบ มาบันทึกไว้ให้เป็นรูปธรรม ช่วยทำให้ข้อมูลสำคัญในอดีตไม่สูญหาย ทำให้เข้าใจที่มาที่ไปของรากเหง้าในอดีต และได้ข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยรูปแบบการนำเสนอของเส้นแบ่งเวลาที่มีมักพบเห็นการใช้งานประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบตาราง และรูปแบบเชิงเส้น

SCAMPER (Osborn's Idea Stimulation Checklists) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นมาโดย อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) เป็นเครื่องมือง่ายๆ ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยวิธีการนี้จะสร้างแนวคิด ใช้เป็นคำถาม เพื่อค้นหาแนวทางที่เป็นทางเลือกที่ละแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในคิดสร้างสรรค์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และเพิ่มประสิทธิภาพของงานได้อีกด้วย

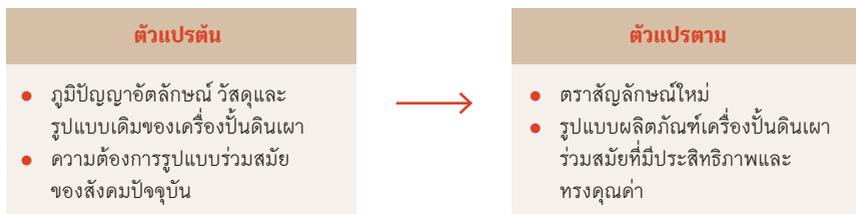
นอกจากการใช้เครื่องมือควบคุมด้วยการมองเห็นและเครื่องมือทางวัตกรรมการออกแบบดังกล่าวช่วยในการทำงานวิจัยสร้างสรรค์แล้ว นักวิจัยอาจประยุกต์ใช้หรือสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจาก แนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการอื่นๆ ช่วยในการกำหนดและจัดระเบียบแนวคิดการทำงานวิจัย ได้แก่ กรอบแนวคิดที่มาจากความสัมพันธ์ของตัวแปร การมุ่งทำความเข้าใจผลของปัจจัยตัวหนึ่งต่อปัจจัยอีกตัวหนึ่งในรูปแบบของกระบวนการ ที่มาจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นองค์ความรู้ที่ประยุกต์มาจากการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนการประยุกต์ใช้จากแนวคิด การปฏิบัติงานประจำสู่การวิจัย (Routine to Research: R2R) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่มีจุดเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาเรื่องไม่มีเวลาทำการวิจัยในทางการศึกษา จึงปฏิบัติงานประจำไปพร้อมกับการบันทึก วิเคราะห์และประเมินผล พร้อมเขียนรายงานผลในรูปแบบวิจัยหรือวิชาการไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการและทดลองไปพร้อมกับการบันทึก และรายงานผลผ่านการนิทรรศการด้วยเช่นกัน ถือเป็นวัตรปฏิบัติของศิลปินด้วยเช่นกัน

งานวิจัยทางศิลปกรรม หรือที่เรียกว่าวิจัยสร้างสรรค์ (Creative Research) องค์ความรู้ในการวิจัยอาจไม่ได้เริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีภาคเอกสารก็ได้ ซึ่งต่างจากงานวิจัยในสาขาอื่นๆ ที่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยได้มาจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการนำข้อมูลมา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย วิธีการสร้างกรอบแนวคิดแบบนี้ อาศัยการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งให้เห็นความสำคัญเฉพาะองค์ความรู้เดิมที่ถูกบันทึกไว้ ซึ่งเรียกว่าความรู้ทั่วไปหรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) อันเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

แนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีการระบุว่าความรู้มีอยู่ 2

ประเภท ได้แก่ ความรู้ทั่วไปหรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้เฉพาะตัวหรือความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคล (Tacit Knowledge) จะเห็นได้ว่าความรู้เฉพาะตัวยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยมากนัก โดยความรู้เฉพาะอาจเป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและทักษะที่มีอยู่ในตัวผู้วิจัยเอง หรือเกิดจากการสัมภาษณ์ เพื่อดึงองค์ความรู้จากผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญมาหลอมรวมสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จะทำให้ได้กรอบแนวคิดที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยหากเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวผู้วิจัยในรูปแบบแนวคิด เรื่องราวหรือทักษะการสร้างสรรคหรือแรงบันดาลใจก็ตาม สามารถออกแบบเป็นกรอบแนวคิดที่มีความยืดหยุ่น โดยผู้วิจัยควรเข้าไปสัมผัสกับสถานการณ์จริงด้วยตนเองก่อน โดยสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งและเป็นตัวช่วยเป็นแผนในการกำหนดทิศทาง และกระบวนการวิจัยที่มุ่งสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี คือ การออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างแผนที่สำหรับการเดินทางสู่องค์ความรู้ที่เป็นคำตอบของงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ การเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยมีหลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับทฤษฎี ความคิดรวบยอด และประสบการณ์ของผู้วิจัย สามารถประยุกต์เทคนิควิธีการเขียนได้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของหัวข้อนั้นๆ โดยผู้เขียนมีตัวอย่างจากประสบการณ์ทำงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในส่วนของงานวิจัยภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในแนวคิดต่างๆ และชุดวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการข้ามศาสตร์ศิลปกรรมร่วมกับศาสตร์ด้านอื่น ดังนี้

1. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ด”** มีแนวคิดการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยจากปัญหาการวิจัย (อรัญ, 2557)

ภาพ 1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ด
ที่มา: ผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องนี้ผู้เขียนใช้รูปแบบที่เป็นที่นิยมของนักวิชาการเกือบทุกด้านเนื่องจากมีความเป็นวิทยาศาสตร์สูง สามารถใช้ได้ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีการกำหนดคำถามวิจัยจากปัญหา เป็นการถามเรื่องหนึ่งแล้วจะได้คำตอบอีกเรื่องที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปในรูปแบบของตัวแปร เมื่อกำหนดตัวแปรแล้วจะสามารถกำหนดวิธีและเครื่องมือการวิจัยต่อไปได้ โดยส่วนใหญ่การกำหนดตัวแปรจะประกอบไปด้วยตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยมีลำดับจากกรอบทางซ้ายคือตัวแปรต้น หรือตัวแปรที่ศึกษา และมีลูกศรแสดงความสัมพันธ์มาสู่คำตอบที่เป็นกรอบทางขวาคือตัวแปรตาม โดยกรอบแนวคิดสามารถบอกการสร้างเครื่องมือ เช่น การสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อให้ได้ตัวแปรต้น 2 เรื่องได้แก่ ตัวแปรด้านผู้ผลิตด้านภูมิปัญญาอัตลักษณ์ ทักษะการผลิตของช่างวัสดุท้องถิ่น รูปแบบเครื่องปั้นดินเผา และตัวแปรด้านผู้บริโภคคือความต้องการใช้สอย รูปลักษณะที่ร่วมสมัยที่สอดคล้องกับการใช้สอยในปัจจุบัน เมื่อได้คำตอบของตัวแปรต้นจะนำมาใช้ต่อเป็นข้อกำหนดการออกแบบ (Design Criteria) เพื่อใช้สร้างปริมาณงานออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถเขียนต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการออกแบบเป็นตัวแปรตามได้เลย ดังตัวอย่างภาพที่ 1

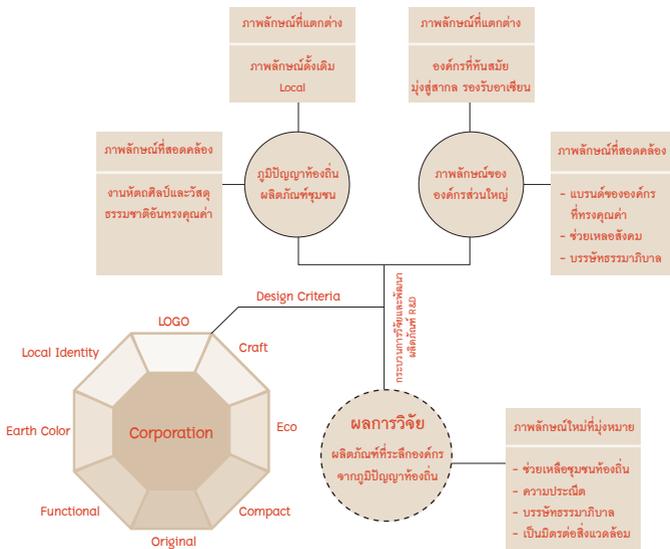
2. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย”** มีแนวคิดการประยุกต์กระบวนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสู่กระบวนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น (อริญ, 2558)

ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ที่มา : ผู้วิจัย

โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าการออกแบบทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ต้องเริ่มจากศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง โดยมีความซาบซึ้งถึงคุณค่า และการร่างภาพ สเกตซ์ภาพเพื่อให้เกิดสุนทรีย์ภาพก่อนที่จะเริ่มกระบวนการออกแบบต่อไป โดยตัดทอนรูปทรงและวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ให้เกิดความรู้สึกใหม่ จากนั้นค่อยใส่ประโยชน์ใช้สอยและทำการออกแบบหลอมรวมเข้าด้วยกัน ก่อนจะสังเคราะห์ออกมาเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้เก็บคุณค่าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด จึงได้ออกมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในลักษณะของผังงาน (Flow Chart) โดยนอกเหนือจากการใช้ผังความสัมพันธ์ทางตัวแปรต้น – ตัวแปรตาม ในงานวิจัยรูปแบบที่เกิดจากการศึกษา – ออกแบบ อันเป็นการแปรผันตามกันเป็นตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นผังงานในงานวิจัยรูปแบบที่มีขั้นตอนการซาบซึ้งเรื่องราว การถ่ายทอดความคิดสู่งานออกแบบแล้ว ยังมีการใช้เครื่องมือ หรือลักษณะการควบคุมทางการมองเห็นรูปแบบอื่นๆ ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยอีก ตัวอย่างเช่นการใช้แผนผังความคิดอธิบายแนวความคิดการวิจัย ดังตัวอย่างที่ 3

3. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น”** โดยการบูรณาการจากทฤษฎีทุนนิยมสร้างสรรค

ภาพ 3 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

โดยมีแนวคิดการลดช่องว่างระหว่างองค์กรหน่วยงานร่วมกับผู้ผลิตสินค้าในท้องถิ่น โดยออกแบบ สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันโดยองค์กรได้ภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อสังคม โดยชาวบ้านผู้ผลิตในท้องถิ่นได้มีรายได้เพิ่มเติม โดยในระหว่างวิเคราะห์ได้กลยุทธ์เพชร ซึ่งเป็นข้อกำหนด 8 ด้านในการตรวจสอบแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนทำการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป จึงเกิดการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอผ่านรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Map) เพื่อแสดงเรื่องราวความเชื่อมโยง การส่งผลต่อสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่งของกระบวนการในขั้นตอนต่างๆ

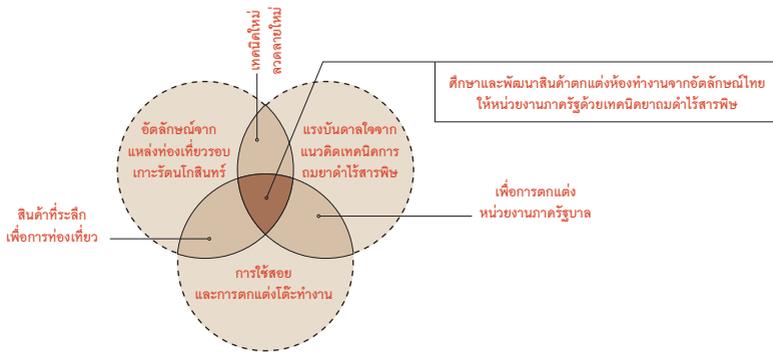
4. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ทัศนศิลป์และการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับแสดงภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวกรุงเก่าอยุธยา”** โดยมีแนวคิดการใช้เครื่องมือทางทัศนศิลป์ สเกตซ์เป็นเครื่องมือการวิจัย (อรัญ, 2561)

ภาพ 4 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ทัศนศิลป์และการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับแสดงภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวกรุงเก่าอยุธยา
ที่มา: ผู้วิจัย

มีแนวคิดการใช้เครื่องมือทางทัศนศิลป์ สเกตซ์เป็นเครื่องมือการวิจัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้คือสุนทรีย์และแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป เป็นการวิจัยสร้างสรรค์ โดยโดดเด่นในเรื่องของกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน จึงใช้รูปแบบการนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการใช้ผังงาน (Flow Chart)

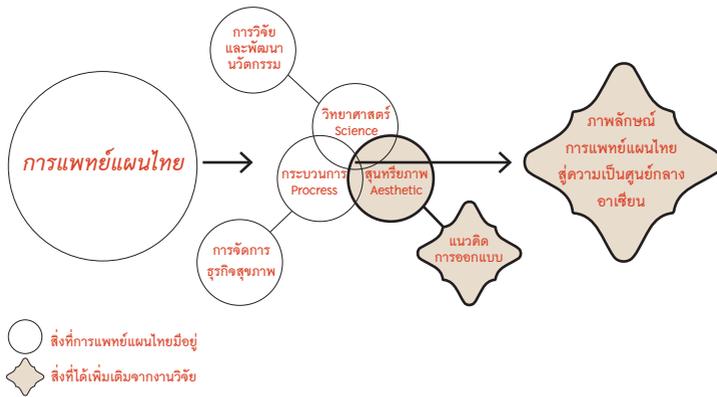
5. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การศึกษาและพัฒนาสินค้าตกแต่งห้องทำงานจากอัตลักษณ์ไทยให้หน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมแนวคิดการประยุกต์ใช้แท่งยามดำไร้สารพิษ”** ด้วยแนวคิดการต่อยอดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยแห่งถมยาดำไร้สารพิษผ่านการประยุกต์ใช้แผนภาพ“เวนน์” ซึ่งเป็นแผนภาพแสดงความความเกี่ยวเนื่องเชิงตรรกศาสตร์ (อรัญ, 2561)

ภาพ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาสินค้าตกแต่งห้องทำงานจากอัตลักษณ์ไทยให้หน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมแนวคิดการประยุกต์ใช้แห่งยาถมดำริสารพิช
ที่มา: ผู้วิจัย

โดยได้แนวคิดการวิจัยจากโจทย์วิจัยคือ ความต้องการใช้ประโยชน์และเผยแพร่แห่งมรดกยาถมดำริสารพิช ของ ขจีพร วงศ์ปรีดี (2555) ได้ใช้วัสดุทดแทนที่ปลอดภัย เลือกใช้ดีบุกแทนตะกั่ว ผสมกับเงินและทองแดง หลอมละลายตามอัตราส่วนในเข้าหลอมทนความร้อน จนโลหะทั้ง 3 ชนิด หลอมรวมกันเป็นเนื้อเดียว เทหล่อขึ้นรูป ได้นวัตกรรมใหม่แห่งมรดกที่ปลอดภัย 100% (ขจีพร วงศ์ปรีดี, 2555) สู่การออกแบบด้วยแรงบันดาลใจจากส่วนกลางทางวัฒนธรรมของชาติคือเกาะรัตนโกสินทร์ งานวิจัยครั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอแนะเครื่องมือวิจัยด้วยการสเก็ทภาพ โดยสามารถใช้สำหรับกรตกแต่งห้องทำงานในหน่วยงานภาครัฐบาลและการเป็นสินค้าที่ระลึกทางวัฒนธรรมที่เป็นตัวแทนของประเทศไทย

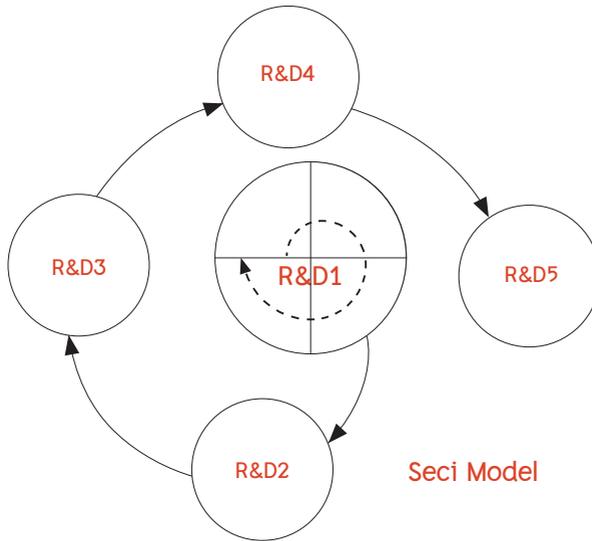
6. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย: การออกแบบสู่ความเป็นศูนย์กลางอาเซียน”** จากแนวคิด ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Global) (อริญ, 2559)

ภาพ 6 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย : การออกแบบสู่ความเป็นศูนย์กลางอาเซียน
ที่มา: ผู้วิจัย

การแพทย์แผนไทยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลหากแต่ยังมีภาพลักษณ์โบราณขาดความน่าเชื่อถือ และในส่วนของ การหัตถการนวดไทย ยังมีภาพลักษณ์ที่ติดเพี้ยนไปในทางที่ไม่ดี ดังนั้นจึงเกิดการตั้งโจทย์การวิจัยขึ้นมาว่า ศิลปะและการออกแบบจะช่วยในส่วนของ การสร้างภาพลักษณ์ได้อย่างไร โดยการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ โดยสัญลักษณ์วงกลมแสดงสถานการณ์ปัจจุบันของการแพทย์แผนไทย สัญลักษณ์ลวดลายสีเข้มแสดงสิ่งที่จะได้จากการบูรณาการทางการออกแบบเข้าไป จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ องค์ความรู้ภาพสัญลักษณ์กลาง เพื่อจัดเตรียมไว้สำหรับการประยุกต์ใช้ในการออกแบบเพื่อให้ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยพร้อมสู่สากลต่อไป โดยหลังจากได้องค์ความรู้การออกแบบภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำวิจัยในและคิดและบริบทต่างๆ เพื่อออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องดังตัวอย่างในลำดับถัดไป

7. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การสร้างองค์ความรู้การวิจัย สร้างสรรค์ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ตามหลักแนวคิดเซติ”** โดยการประยุกต์ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้เซติ (อรัญ, 2561)

ภาพ 7 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การสร้างองค์ความรู้การวิจัยสร้างสรรค์ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ตามหลักแนวคิดเซซี ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยมีต้นทุนเดิมเป็นองค์ความรู้ด้านทัศนศิลป์และการออกแบบ หากแต่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อพัฒนาแนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มหน่วยงานการแพทย์แผนไทย จึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ (SECI Model) เพื่อเรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ในส่วนที่ยังขาด ซึ่งแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ SECI เป็นทฤษฎีที่เป็นกระบวนการทางสังคม แรกเริ่มถือกำเนิดมาเพื่อใช้ในบริษัทที่ทำอุตสาหกรรมและธุรกิจ แต่ทว่ากรอบแนวคิดนี้สามารถใช้ส่งเสริมการพัฒนาภาพลักษณ์ของการแพทย์แผนไทย และประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการวิจัยในในครั้งนี้ได้อย่างลงตัว เพราะมีแนวคิดให้ความสำคัญกับลักษณะความรู้สองแบบคือ ความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ลักษณะความรู้สองประเภทนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งระดับบุคคล ในองค์กร หรือระหว่างองค์กรตามวิธีของ SECI นี้ การเปลี่ยนกลับขององค์ความรู้คือเปลี่ยนจากความรู้ฝังลึก ไปเป็นความรู้ชัดแจ้ง และกลับไปสู่ลักษณะของความรู้ฝังลึกอีกครั้ง เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน (ยวนุช ทินนะลักษณ์, 2549) ปริตนาภูมิปัญญาท้องถิ่น อันประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 Socialization: การพบกัน รู้สึกได้ว่ามีบางอย่างร่วมกัน

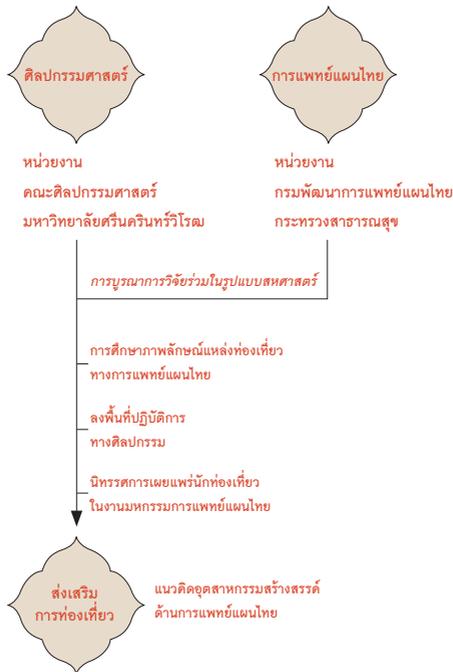
ขั้นตอนที่ 2 Externalization: การนำเอาประสบการณ์ความรู้ ความคิด ภายในตัวบุคคล แต่ละคนออกมาให้คนอื่นรับรู้ได้

ขั้นตอนที่ 3 Combination: การนำเอาความรู้ที่ปรากฏแจ่มชัดมาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และลงมือปฏิบัติตามแนวทางให้ผู้อื่นรับรู้ได้จัดระบบ

ขั้นตอนที่ 4 Internalization: การเรียนรู้แต่ละบุคคลจากการปฏิบัตินั้น

เพื่อใช้ในการหาคำตอบความรู้ด้านการออกแบบ เพื่อสร้างองค์ประกอบของภาพลักษณ์ทางการแพทย์แผนไทย โดยลงพื้นที่ศึกษา ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนการทดลองออกแบบตามแนวทางวิจัยและพัฒนาจากฐานการปฏิบัติการ (Practice-led Research) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ เรื่องราวและคุณค่าที่ช่วยส่งเสริมให้เป็นรูปธรรมผ่านการออกแบบทัศนศิลป์ ใน 3 องค์การที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย ได้แก่ หน่วยงานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อาคารพิพิธภัณฑ์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ และกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนนำเสนอผลงานออกแบบในรูปแบบโดยออกแบบองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ตราสัญลักษณ์หน่วยงานการแพทย์แผนไทยการแสดงผลงานศิลปกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อประดับตกแต่งในสปาแพทย์แผนไทยร่วมสมัย ศิลปกรรมเพื่อประดับผนังอาคาร (Wall art) ตลอดจนการออกแบบและจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกหน่วยงานการแพทย์แผนไทย โดยให้ความสำคัญกับการพบปะผู้รู้ที่รู้จริง หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย โดยผู้เขียนได้พัฒนา (Development) งานออกแบบสร้างสรรค์ที่มีความซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสัมพันธ์กับองค์ความรู้และศักยภาพของผู้เขียนด้านการออกแบบภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทยที่เพิ่มขึ้นต่อไป

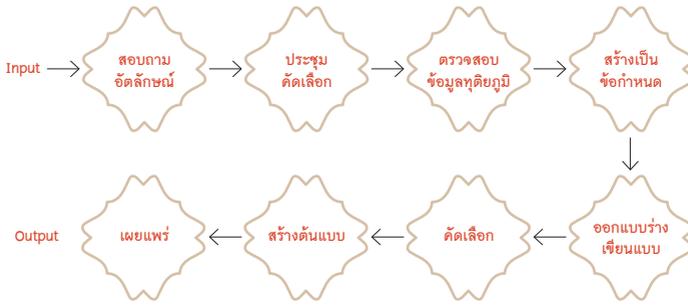
8. ตัวอย่างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง **“ศิลปกรรมเพื่อแสดงภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย”** โดยใช้แนวคิดการบูรณาการในรูปแบบสหศาสตร์ระหว่างศิลปกรรมศาสตร์และการแพทย์แผนไทย

ภาพ 8 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ศิลปกรรมเพื่อแสดงภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย
ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพจะเห็นว่างานวิจัย มีรูปแบบการบูรณาการกันในแต่ละกระบวนการอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เชิงสหศาสตร์ โดยผลของการพัฒนางานศิลปกรรมเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไป ผู้เขียนจึงนำเสนอการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยในรูปแบบผสมผสานระหว่างแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงตัวแปร และแผนผังความคิด (Mind Map)

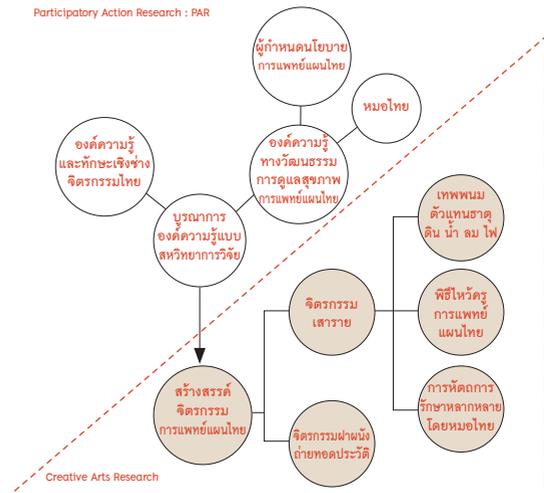
9. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก”** มีรูปแบบการเขียนกรอบแนวคิดด้วยวิธีการเชิงระบบหรือ System Approach

ภาพ 9 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่มา: ผู้วิจัย

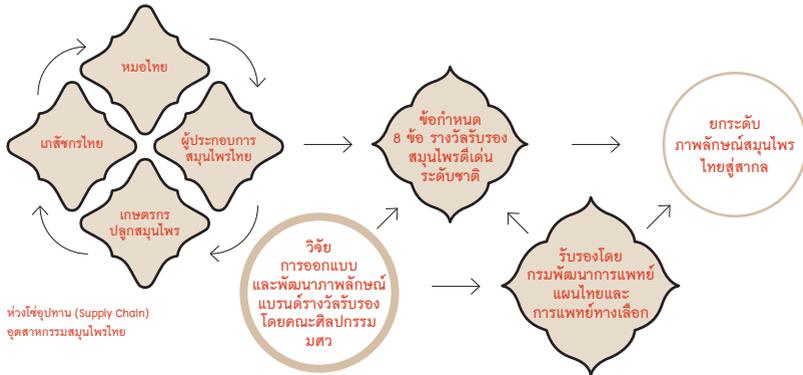
ผู้วิจัยได้เขียนกรอบแนวคิดโดยการจัดลำดับการได้มาซึ่งองค์ความรู้ ในรูปแบบกระบวนการนำเข้า (Input) การบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ (Process) สู่ผลผลิตและการเผยแพร่ (Output) ในรูปแบบของกระบวนการเชิงระบบ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม เพื่อตกแต่งสถานที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จึงเกิดการนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยในรูปแบบของผังงาน (Flow Chart)

10. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัย เรื่อง “การศึกษาจิตรกรรมไทย เพื่อบูรณาการและส่งเสริมภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย” มีแนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory-Research) (อรัญ, 2563)

ภาพ 10 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาจิตรกรรมไทยเพื่อบูรณาการและส่งเสริมภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ที่มา: ผู้วิจัย

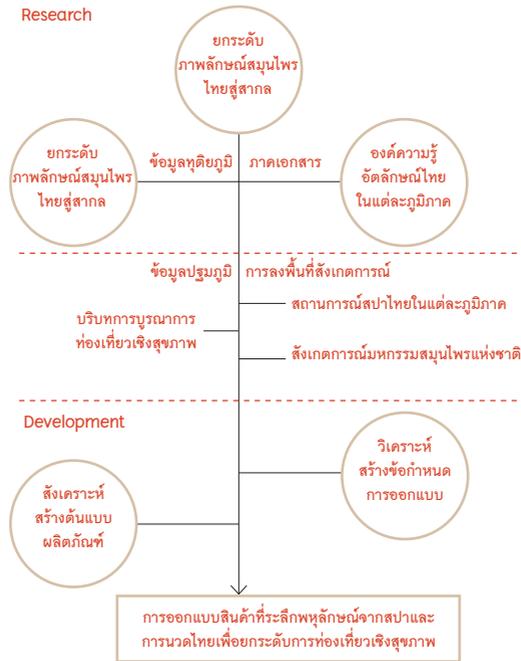
11. ตัวอย่างกรอบแนวคิดจากบทความการวิจัยเรื่อง **“การศึกษาและสร้างสรรค
 แบรินตรีรับรองและรางวัลผลิตภัณ์ท์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ”** มีแนวคิดการวิจัยในรูปแบบ R2R
 หรือ Routine to Research ที่มีรูปร่างจากอัตลักษณ์การแพทย์แผนไทย (อรัญ, 2561)

ภาพ 11 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาและสร้างสรรค
 แบรินตรีรับรองและรางวัลผลิตภัณ์ท์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ
 ที่มา: ผู้วิจัย

เนื่องจกงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและทีมงานได้รับโจทย์จากทางกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกให้ทำการออกแบบตราสัญลักษณ์แบรินตรีรับรองสมุนไพรและโล่รางวัล ระดับชาติ ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เป็นเสมือนภารกิจบริการทางวิชาการซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจ 1 ใน 4 ของภารกิจในการเป็นอาจารย์ ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการทำวิจัยในรูปแบบ R2R หรือ Routine to Research คือการปรับปรุงหรือการพัฒนางานประจำโดยใช้กระบวนการวิจัย (เทพ ตักดี บุญรัตพันธ์, 2560) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยกรอบแนวคิดแสดงถึงความสัมพันธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานผู้กำหนดนโยบายแบรินตรีรับรองและองค์ความรู้การออกแบบภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ภายใต้ข้อกำหนดที่เกิดจากหน่วยงานผู้กำหนดนโยบาย ที่จะช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสมุนไพรไทย โดยใช้ การสร้างแบรินตรีรับรองและโล่รางวัล เพื่อพัฒนาและยกระดับภาพลักษณ์สมุนไพรไทยสู่สากล

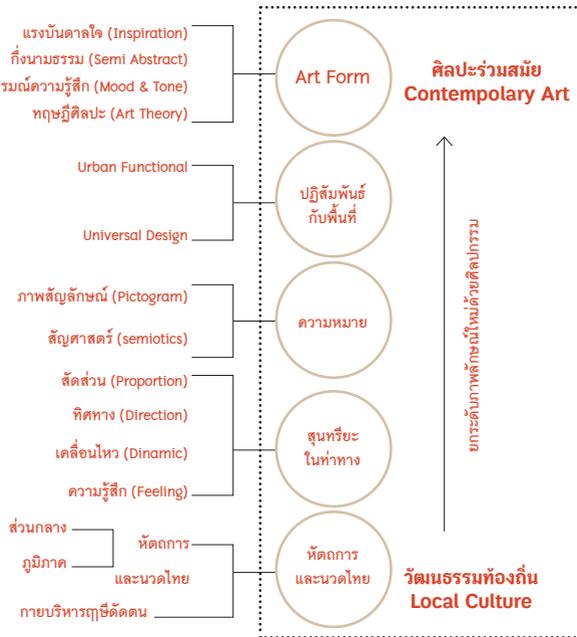
12. ตัวอย่างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง **“การออกแบบสินค้าที่ระลึกพหุลักษณะจาก สปลาและการนวดไทย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ”** ผู้วิจัยซึ่งมีองค์ความรู้ด้าน ทัศนศิลป์และการออกแบบอยู่ได้ใช้แนวคิดการสร้างประสบการณ์สุนทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับการฝังตัวของศิลปิน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและ ประสบการณ์ ตลอดจนองค์ความรู้ฝังลึกให้เกิดขึ้นกับผู้วิจัยต่อไป (อรัญ, 2561)

ภาพ 12 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การออกแบบสินค้าที่ระลึกหุ้ลักษณ์จากสปาและการนวดไทย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวงเชิงสุขภาพ ที่มา: ผู้วิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่เกิดจากความต้องการในการความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของการนวดไทยทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ผ่านการสร้างประสบการณ์สุนทรีย์จากการลงพื้นที่ศึกษาและทดลองรับบริการนวดจากวัฒนธรรมต่างๆ ก่อนทำงานสร้างสรรค์เพื่อยกระดับภาพลักษณ์ส่วนต่างๆ ทางวัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆ ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นต่อไป มีความโดดเด่นในเรื่องของขั้นตอน กระบวนการในการศึกษา กรอบแนวคิดในการวิจัย จึงถูกนำเสนอออกมาผ่านรูปแบบการผสมผสานระหว่างผังความคิด (Mind Map) กับรูปแบบของผังงาน (Flow-Chart) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัย และออกแบบให้กับกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกเรื่อยมา ตั้งแต่ในลักษณะของการออกแบบภาพลักษณ์ที่ผ่านมา จนถึงการผลิตแบบประติมากรรม และนิทรรศการที่กำลังจะกล่าวถึงเป็นกรณีศึกษาต่อไป

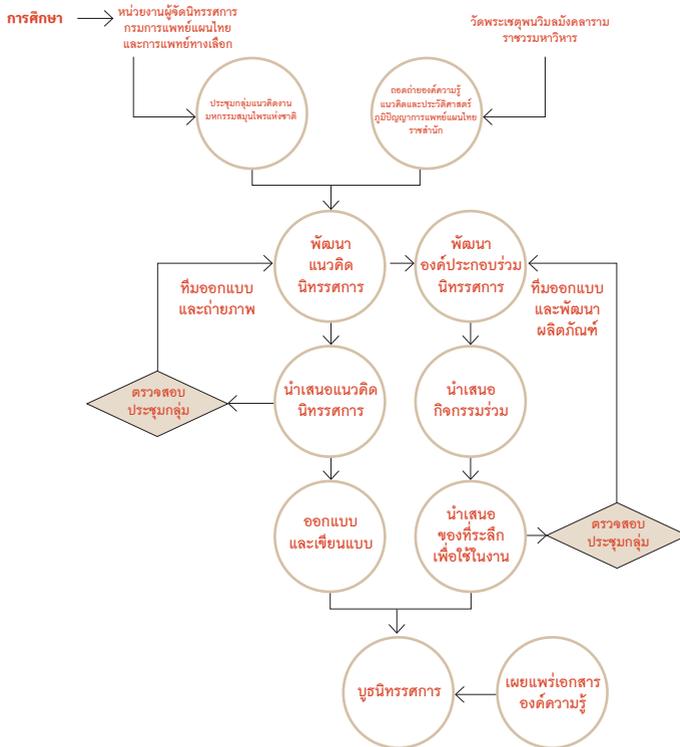
13. ตัวอย่างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ประติมากรรมตกแต่งเมืองร่วมสมัย สุขภาพวิถีไทย” ด้วยการนวดไทย ที่วิชาชีพนี้ถูกใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมส่งผลต่อคุณค่าของภาพลักษณ์ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่ต้องการยกระดับหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการนวดไทยด้วยการนำไปยกระดับภาพลักษณ์ให้เกิดคุณค่าที่สูงขึ้นผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมดังกรอบแนวคิดด้านล่าง (อรัญ, 2562)

ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์ประติมากรรมตกแต่งเมืองร่วมสมัย สุขภาพวิถีไทย
ที่มา: ผู้วิจัย

การสร้างสรรค์ประติมากรรมด้วยแนวคิดทฤษฎีและองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อต้องการยกระดับจากส่วนของวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นขึ้น โดยแสดงการสร้างกรอบแนวคิดผ่านรูปแบบแผนผังความคิด (Mind Map) การพัฒนาจากร่องราวทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นสิ่งจับต้องไม่ได้ (Intangible Object) สู่ประติมากรรมร่วมสมัย อันเป็นสิ่งจับต้องได้ (Tangible Object) ในที่สุด

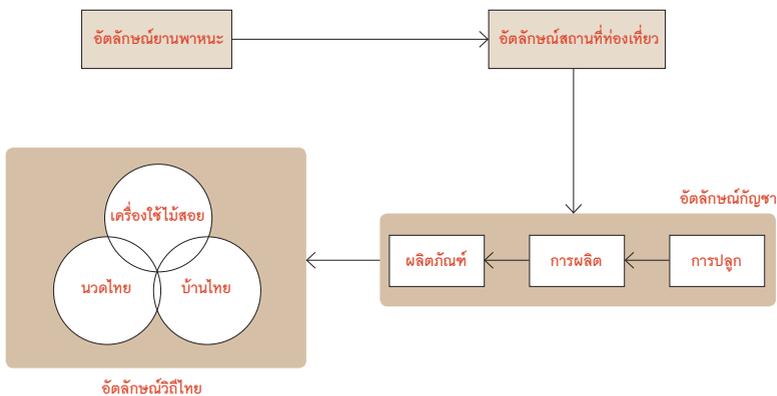
14. ตัวอย่างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การออกแบบนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แพทย์แผนไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร” ผู้วิจัยใช้แนวทางการเขียนกรอบแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์รูปแบบผังพื้นที่ของนิทรรศการให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของวัดโพธิ์ (อรัญ, 2562)

ภาพ 14 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การออกแบบนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แพทย์แผนไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
ที่มา: ผู้วิจัย

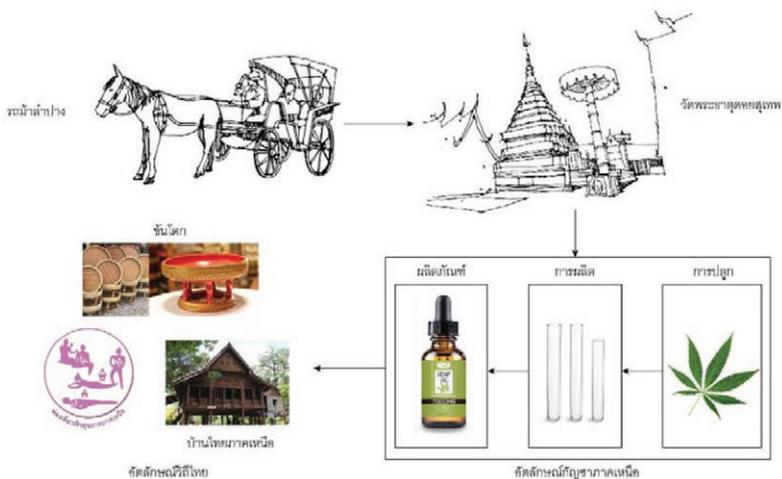
กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เกิดจากความต้องการนำเสนออัตลักษณ์ของวัดโพธิ์ซึ่งมีความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นวัดหลวงที่อยู่ส่วนกลางของเกาะรัตนโกสินทร์ ผ่านรูปแบบการประยุกต์เชิงนามธรรม โดยนำเสนอผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดในการจำลองวัดโพธิ์ในรูปแบบที่เปลี่ยนไปสู่ความเป็นพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากวัดโพธิ์ได้ชื่อว่ามีมหาวิทยาลัยแห่งแรก โดยนำเสนอมุมมองผ่านสายตาของนักท่องเที่ยวจำลองจุด Landmark ที่เป็นอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวภายในวัดโพธิ์ ตลอดจนการให้ข้อมูลกิจกรรมของวัด ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่เรียบง่าย ร่วมสมัย สีและรูปแบบของบุรุษที่มีความเรียบง่ายด้วยลายเส้นเสกต์ซ์ ประกอบภาพถ่ายรายละเอียดการเล่าเรื่อง และตัวอักษรบรรยายเรื่องราวอัตลักษณ์ต่างๆ ของวัดโพธิ์ โดยออกแบบโครงสร้างผนังจากจุดศูนย์กลาง เจาะมอญซี่ดัดตนแผ่ออกด้านข้างคล้ายระลอกคลื่นเป็นผนังต่อเนื่องไป เปรียบได้กับการเผยแพร่องค์ความรู้จากศูนย์กลางวัดโพธิ์สู่สากล โดยการใช้รูปทรงเรขาคณิตจากทรงกระบอกมีกุดโลบาย เพื่อต้องการให้เกิดความแตกต่างจากสถานที่จริงไม่ให้มีผลกระทบต่อภาพจำ หรือบิดเบือนเรื่องราวอัตลักษณ์ของรูปทรงองค์ประกอบภายในสถานที่จริง

15. ตัวอย่างกรอบแนวคิดการออกแบบ **ภาพลักษณ์นิทรรศการ งานมหรหรมสมุนไพรวงษชาติ ครั้งที่ 18** โดยใช้แนวคิดการกำหนดคำสำคัญ สู่อารสร้างสรรค์เรื่อราว เล่าเรื่ออัทลัษณ์ไทยในแตละภูมิภาค

ภาพ 15 แสดงกรอบแนวคิดการกำหนดอัตลักษณ์ในการออกแบบภาพลักษณ์งานมหรหรมสมุนไพรวงษชาติ ครั้งที่ 18

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพ 16 แสดงกรอบแนวคิดการกำหนดอัตลักษณ์ในการออกแบบภาพลักษณ์
งานมหรสพสมุนไพรวงศ์ชาติ ครั้งที่ 18
ที่มา: ผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยสร้างสรรค์นั้น มีเทคนิคและวิธีการที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย การประยุกต์สร้างสรรค์กรอบแนวคิดแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์และองค์ความรู้ที่หลากหลายแตกต่างกันไป ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ภูมิหลังทางวิชาการ และวิชาชีพของแต่ละบุคคล ผู้เขียนเพียงหยิบยกการสร้างจากประสบการณ์ในการทำวิจัยสร้างสรรค์ของผู้เขียน จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดการวิจัยในงานวิจัยแต่ละเรื่องไม่ติดยึดกับรูปแบบใดเพียงรูปแบบเดียว ขึ้นอยู่กับบริบทของการศึกษาระดับความรู้ หรือการสร้างสรรค์ เพราะปลายทางของการวิจัยทางศิลปกรรม คือการได้มาซึ่งผลงานสร้างสรรค์ควบคู่กับองค์ความรู้ ซึ่งรูปแบบการสร้างองค์ความรู้ยังมีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท ยุคสมัย และเทรนด์ของการจัดการความรู้ซึ่งมีลักษณะที่เป็นพลวัต ยืดหยุ่น ไม่ตายตัว ดังตารางสรุปเปรียบเทียบบริบทของงานวิจัยและกรอบแนวคิดที่ผู้เขียนออกแบบ ซึ่งปลายทางประกอบไปด้วยงานศิลปกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ ทัศนศิลป์ การสเกตช์สีน้ำ ประติมากรรม จิตรกรรมไทย การออกแบบภาพประกอบ การออกแบบกราฟิก การออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้วยเทคนิคแนวคิดการออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมกับบริบทของการวิจัยนั้นๆ งานวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ตารางสรุปองค์ความรู้การวิจัย ในด้านแนวคิด และการนำเสนอ

งานวิจัยสร้างสรรค์	แนวคิด	เครื่องมือการนำเสนอ
1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ด	ความสัมพันธ์ของตัวแปร	ตัวแปรต้น- ตัวแปรตาม
2. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย	การศึกษาและพัฒนา (R&D)	ผังงาน (Flow Chart)
3. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	ทฤษฎีสถิตสร้างสรรค์	แผนผังความคิด (Mind-Map)
4. การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ สำหรับแสดงภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวกรุงเก่าอยุธยา	ทัศนศิลป์สู่การออกแบบ	ผังงาน (Flow Chart)
5. การศึกษาและพัฒนาสินค้าตกแต่งห้องทำงานจากอัตลักษณ์ไทยให้หน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมแนวคิดการประยุกต์ใช้แห่งยามดำไร้สารพิษ	การต่อยอดจากวิจัยทางวิทยาศาสตร์	แผนภาพเวนน์-ออยเลอร์ (Venn-Euler Diagram)
6. ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย: การออกแบบสู่ความเป็นศูนย์กลางอาเซียน	ท้องถิ่นสู่สากล	การผสมผสานระหว่างแผนผังความคิด (Mind-Map) กับผังงาน (Flow-Chart)
7. การสร้างองค์ความรู้การวิจัย สร้างสรรค์ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ตามหลักแนวคิดเซติ	การสร้างองค์ความรู้เซติ	แผนผังองค์ความรู้เซติ (SECI-Model)
8. ศิลปกรรมเพื่อแสดงภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย	ศิลปกรรมบูรณาการการแพทย์แผนไทย	ผสมผสานระหว่างแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงตัวแปร และแผนผังความคิด (Mind-Map)
9. การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก	System Approach	ผังงาน (Flow Chart)
10. การศึกษาจิตรกรรมไทยเพื่อบูรณาการและส่งเสริมภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย	PAR	แผนผังความคิด (Mind Map)

ตาราง 2 (ต่อ)

งานวิจัยสร้างสรรค์	แนวคิด	เครื่องมือการนำเสนอ
11. การศึกษาและสร้างสรรค์แบรนด์รับรองและรางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ	R2R	ผังงาน (Flow Chart)
12. การออกแบบสินค้าที่ระลึกพหุลักษณะจากสปาและการนวดไทย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ผังตัวเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและองค์ความรู้ฝังลึก	ผสมผสานระหว่างผังความคิด (Mind Map) กับรูปแบบของผังงาน (Flow Chart)
13. การสร้างสรรค์ประติมากรรมตกแต่งเมืองร่วมสมัย สุขภาพวิถีไทย	ทฤษฎีและองค์ประกอบศิลปะ	แผนผังความคิด (Mind Map)
14. การออกแบบ นิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แพทย์แผนไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร	Design Thinking	แผนผังความคิด (Mind Map)
15. การออกแบบ ภาพลักษณ์งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 18	Narrative Story	ผสมผสานระหว่างรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind-Map) กับรูปแบบของผังงาน (Flow Chart)

สรุปประโยชน์ของกรอบแนวคิดนวัตกรรมการออกแบบ

1. เป็นการวางแผนและรวบยอดองค์ประกอบของงานวิจัยให้เห็นภาพรวมพร้อมกัน
2. ต่างจากกระบวนการวิจัยที่มีกระบวนการลำดับตามช่วงเวลา แต่กรอบแนวคิดจะไม่เกี่ยวข้องกับเวลา สามารถกลับไปกลับมาได้
3. แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแต่ละตัวแปรหรือองค์ประกอบ ปรับเปลี่ยนส่วนหนึ่งกระทบกับส่วนอื่นๆ ต่อเนื่องกันไป
4. ลดเวลาการสื่อสารงานวิจัยที่มีความสลับซับซ้อน และปริมาณมากลง
5. เป็นภาษาสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายและมีความเป็นสากล

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จจิตพร วงศ์ปรีดี. (11 กันยายน 2555). มศว ผลิตแห่งยามมปราศจากตะกั่ว หุ่นช่างฝีมือ เครื่องถลุงยา เมืองนครฯ รับสารตะกั่ว มีปัญหาสุขภาพ. *SWU Weekly*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชาย โพธิสิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ยุวณูช ทินนะลักษณ์.(2549). *ปริศนาแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ:สถาบันวิถิ์ทรรศน์. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. *การควบคุมด้วยการมองเห็น (Visual Control)*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://piu.ftpi.or.th/productivity-tools/visual-control/>
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. *เครื่องมือคุณภาพ 7 ชนิด (7 Quality Control Tools)*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://piu.ftpi.or.th/productivity-tools/7-qc/>
- อรัญ วานิชกร. (2562). การออกแบบนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้แพทย์แผนไทย วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร. *วารสารวิชาการศิลปะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 10(2), 61-74.
- อรัญ วานิชกร. (2562). ศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ทัศนศิลป์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ สำหรับแสดงภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววงกรุงเก่าอยุธยา. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(2), 123-132.
- อรัญ วานิชกร. (2561). ศึกษาและพัฒนาสินค้าตกแต่งห้องทำงานจากอัตลักษณ์ไทยให้หน่วยงานภาครัฐด้วยเทคนิคยาลมดำไร้สารพิษ. *วารสารวิจัยศิลปกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 9(1), 160-194.
- อรัญ วานิชกร. (2560). การศึกษาและสร้างสรรค์แบรนด์รับรองและรางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*,

18(2), 134-140.

- อรัญ วานิชกร. (2560). การออกแบบสินค้าที่ระลึกพหุลักษณะจากสปาและการนวดไทย เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(1), 31-44.
- อรัญ วานิชกร. (2559). การศึกษาจิตรกรรมไทยเพื่อบูรณาการและส่งเสริม ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย. *วารสารศิลปกรรมสาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 11(1), 187-216.
- อรัญ วานิชกร. (2559). การศึกษาอัตลักษณ์ เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์กรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก. *วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 7(1), 193-253.
- อรัญ วานิชกร. (2559). การสร้างองค์ความรู้การวิจัยสร้างสรรค์ภาพลักษณ์การแพทย์แผนไทย ตามหลักแนวคิดเซดิ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 37(1), 1-22.
- อรัญ วานิชกร. (2557). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกองค์กรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารวิชาการศิลปะและการออกแบบ ดนนะมณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6, 16-29.
- อรัญ วานิชกร. (2557). องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(2), 22-28.
- Aran Wanichakorn. (2013). The Development of Pottery Souvenir Product Value Creation at Koh Kret, Nonthaburi. *Fine Arts International Journal*, Srinakharinwirot University, 17(2), 134-143.
- Brain Friendly Academy. (2020). *What is Mindmap?* Retrieved from <http://www.brainfriendlyacademy.com/main/what-is-mindmap/>